

ПРОСТІР СВОБОДИ, БЕЗПЕКИ ТА ЮСТИЦІЇ В ЄС ТА ЙОГО ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**СВЯТУН ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА,
к.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського
права,
Експерт з права ЄС
Центру досконалості Жана Моне,
Інститут міжнародних
КНУ імені Тараса Шевченка**

Per.sov@clouds.iir.edu.ua

©Святун О.В., 2021

За підтримки програми Еразмус+ Європейського Союзу в межах проекту Центру досконалості Жана Моне №611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE "Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід".

Підтримка Європейською Комісією створення цієї публікації не передбачає підтримку її змісту, який відображає думку тільки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union within the Jean Monnet Centre of Excellence Project № 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE "Advancing European Studies in Ukraine: Interdisciplinary Approach".

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПСБЮ

Починаючи з 70-х років ХХ ст. бажання розповсюдити свободу руху осіб на всіх та зростання необхідності вирішити певних проблем, наприклад, транскордонної організованої злочинності, контрабанди наркотиків, нелегальної міграції та тероризму, спонукали держав-членів тодішнього Європейського Співтовариства посилити своє співробітництво у сфері юстиції та внутрішніх справ.

I Етап – попередній (почався ще до створення Союзу та мав головним чином неформальний характер (оскільки правові основи сумісної діяльності у кримінально-правовій сфері не були передбачені в установчих договорах або нормативних актах))

- 1975 р. – створення *групи TREVI*, яка складалася з міністрів внутрішніх справ держав-членів Співтовариств і збиралася на засідання двічі на рік.
- Свою назву група отримала від аббревіатури французьких слів «**Тероризм, радикалізм, екстремізм та насильницькі дії міжнародного характеру**» (*Terrorism, radicalisme, extremisme et violence internationale*). Першочерговим завданням цієї Групи була боротьба із тероризмом в Європі. Пізніше сфера її діяльності поступово поширилася на такі напрями, як прикордонний контроль, регулювання міграційних потоків, боротьба з нелегальним переміщенням та торгівлею наркотиками.
- У 1986 р. була створена (на міждержавній основі) Спеціальна робоча група з імміграції (*Ad Hoc Immigration Group*), до компетенції якої входило вивчення справ та координація дій щодо надання політичного притулку.
- Для регулювання відносин у сфері юстиції та внутрішніх справ застосовувалися загальні механізми міжнародного права. Ними слугували конвенції та угоди між державами-членами.
- 1985 р. – Шенгенська угода.
- 1987 р. – Єдиний європейський акт.

II Етап – Маастрихтський договір 1993 р.

- Питання спільної боротьби із злочинністю стали невід’ємною частиною відання нового інтеграційного утворення й отримали в її установчому договорі (розділ VI) правову основу. Її перша назва – *Співробітництво у галузі правосуддя та внутрішніх справ* (СПВС).
- У статті К.1. Розділу VI визначено сфери співробітництва в межах третьої опори: *«політика у сфері надання політичного притулку, правила та засоби контролю при перетині внутрішніх кордонів, імміграційна політика (у тому числі умови в’їзду та проживання на території ЄС громадян третіх країн), боротьба з несанкціонованою імміграцією, боротьба з наркоманією, боротьба із зловживаннями у міжнародних масштабах, співпраця у сфері судочинства в цивільних та кримінальних справах, митне співробітництво, співробітництво правоохоронних органів з метою запобігання тероризму та боротьба з ним, запобігання та боротьба з незаконною торгівлею наркотиками та іншими серйозними формами міжнародних злочинів»*.
- **Рада Європейського Союзу** приймала рішення, як правило, одноголосно (тобто за кожною державою-членом було збережено право вето).
- На етапі міжурядового співробітництва Європейський Союз в рамках СПВС не отримав законодавчих повноважень, а тому не міг самостійно приймати нормативні акти в цій сфері, які б мали загальнообов’язкову силу.
- **Акти**: Спільні позиції, спільні дії, конвенції між державами-членами.

III Етап – Амстердамський договір

- У рамках третьої опори, яку назвали *Співробітництво у сфері охорони порядку та правосуддя у кримінальних справах* (ССОПКС), Європейський Союз нарешті отримав нормотворчі повноваження, що реалізувалися шляхом видання юридично обов'язкових рішень та рамкових рішень.
- *Шенгенське acquis* перенесене до Першої опори ЄС – Європейські Співтовариства.
- Предметом третьої опори Союзу були питання боротьби із злочинністю, включаючи діяльність з попередження, розслідування, притягнення до відповідальності та виконання покарань за кримінальні злочини.
- У рамках Співробітництва у сфері кримінальної юстиції передбачалося сприяти полегшенню та активізації співробітництва між компетентними міністерствами, судовими або відповідними компетентними органами держав-членів у тому, що стосується процедури та виконання судових рішень.
- **Акти** – спільні позиції, конвенції, рамкові рішення.
- 1999 р. **Робоча програма Тампере** – робоча програма заснування ПСБЮ, в якій визначався зміст всієї політики, практичні цілі, а часові рамки їх досягнення
- 2004 р. **Гаазька програма**
- 2014 р. **Стокгольмська програма**

IV Етап – сучасний – Лісабонський договір 2007 р. (набув чинність 1.12.2009 р.)

- скасував систему трьох опор в ЄС, об'єднавши всі опори в рамках єдиного Європейського Союзу.
- **Ст. 3 (2) Договору про Європейський Союз:** *«Союз надає своїм громадянам простір свободи, безпеки та юстиції без внутрішніх кордонів, на якому забезпечено вільний рух осіб разом з належними заходами, пов'язаними із контролем на зовнішніх кордонах, притулком, імміграцією та попередженням і боротьбою зі злочинністю.»*
- **ст. 4 Договору про функціонування ЄС (ДФЄС)** простір свободи, безпеки та юстиції віднесений до **спільної компетенції Союзу та держав-членів**, що означає, що у визначених установчими договорами сферах як ЄС, так і держави-члени можуть ухвалювати обов'язкові акти. **Спільною вважається компетенція**, яка не належить до сфер виключної та доповнюючої компетенції (ст. 4 ДФЄС). Держави-члени можуть реалізувати свою компетенцію доти, поки Союз не скористався своєю компетенцією. Якщо Союз вирішив зупинити використання своєї компетенції, то держави-члени можуть знову здійснювати свою компетенцію (ст. 2.3 ДФЄС).
- Детальні положення - Розділ V ДФЄС:
 - ✓ політика в сферах прикордонного контролю, притулку та імміграції;
 - ✓ судове співробітництво в цивільних справах;
 - ✓ судове співробітництво в кримінальних справах;
 - ✓ співробітництво органів поліції .

2. ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПСБЮ

Простір

Свобода:

- Відсутність контролю осіб на внутрішніх кордонах;
- Формування спільної політики притулку, імміграції та контролю на зовнішніх кордонах

Безпека:

- Запобігання та боротьба із злочинністю, расизмом та ксенофобією;
- Заходи з координування та співпраці органів поліції, правосуддя та інших компетентних органів.
- Створення спільного правового простору.

Юстиція:

- Розвиток співпраці судів у цивільних справах, що мають транскордонний характер;
- Судова співпраця у кримінальних справах;
- Функціонування Євроюсту;
- Створення Європейської прокуратури.

Зовнішній вимір ПСБЮ – ЄС

«експортує» цінності, які він сповідує

Свобода

- Ефективний контроль зовнішніх кордонів ЄС
- Радмісійні угоди
- Поширення на ці держави *aquis* ЄС

Безпека

- Залучення третіх держав до запобігання та боротьби з тероризмом, організованою злочинністю, корупцією, торгівлею людьми, незаконним переміщення наркотиків, людських органів, підробками, економічною, фінансовою і кіберзлочинністю.

Юстиція

- Сприяння ЄС здебільшого у розвитку і підтримці незалежної неупередженої судової системи (на засадах поваги до прав людини і верховенства права) третіх держав.

Ст. 67 ДФЄС

- **П. 1:** *«Союз є простором свободи, безпеки та юстиції, де поважаються основні права та різні правові системи й традиції держав-членів».*
 - **П. 3:** *«Союз докладає зусиль для забезпечення високого рівня безпеки за допомогою заходів із запобігання та боротьби проти злочинності, расизму й ксенофобії та заходів з координації та співпраці органів поліції, правосуддя та інших компетентних органів, а також шляхом взаємного визнання судових рішень у кримінальних справах та, в разі потреби, наближення норм кримінального права.»*
-

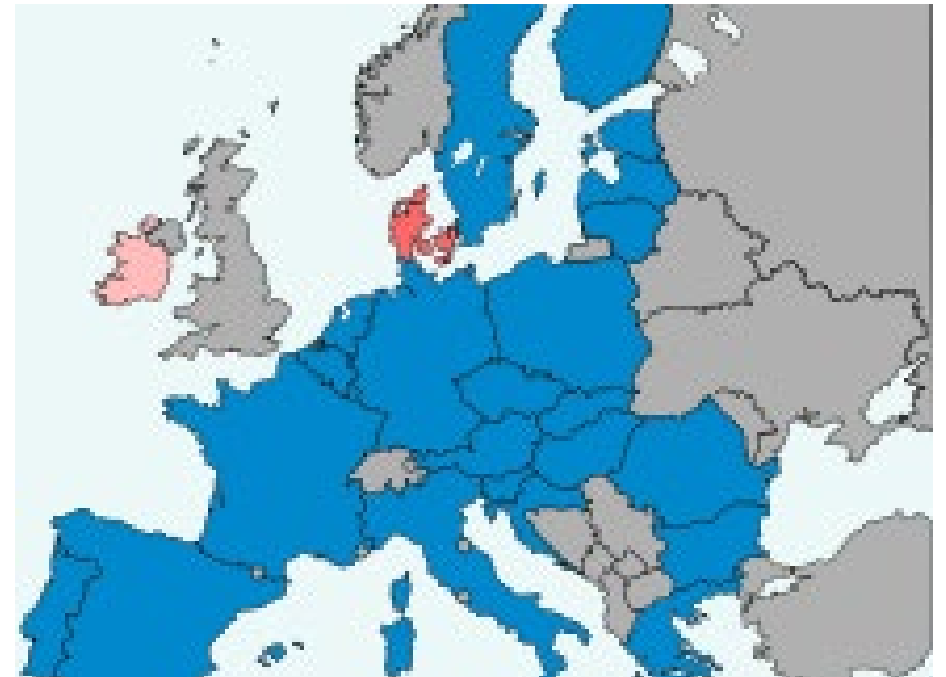
3.

Інституційний механізм ПСБЮ

- ст. 68 ДФЄС - **Європейська Рада** визначає стратегічні настанови законодавчого та оперативного планування в межах ПСБЮ;
- ст. 70 ДФЄС передбачено, **що Рада ЄС за пропозицією Комісії** може ухвалити заходи, що встановлюють положення, за допомогою яких держави-члени у співпраці з Комісією об'єктивно та неупереджено оцінюють виконання органами влади держав-членів політик Союзу;
- **Рада** ухвалює заходи для забезпечення адміністративного співробітництва між відповідними підрозділами держав-членів у сферах, охоплених Розділом V, а також між цими підрозділами та Комісією. Рада діє за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом. Водночас акти у сфері судового співробітництва у кримінальних справах, та співробітництва органів поліції, а також заходи, що забезпечують адміністративне співробітництво у сфері СБЮ належить приймати за пропозицію Комісії або за ініціативною 1/4 держав-членів.
- **Комісія** володіє виключними повноваженнями щодо законодавчої ініціативи в сферах надання притулку, міграції, прикордонного контролю та судового співробітництва у цивільних справах. Що ж стосується судового співробітництва у кримінальних справах та співробітництва органів поліції, то право законодавчої ініціативи тут поділяють між собою Комісія та держави-члени ЄС.
- Глава 4 Розділу V ДФЄС стосується співробітництва у кримінальних справах. **Європейський Парламент та Рада** за допомогою директив, ухвалених згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть встановити мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій у сфері особливо тяжкої злочинності транскордонного змісту, що впливає з природи або наслідків таких злочинів або з особливої необхідності спільно боротися проти них **(ст. 83).**
- Ст. 267 ДФЄС – Суд ЄС – преюдиційні висновки, рішення щодо чинності та функціонування актів інститутів ЄС.
- Акти – регламенти та директиви.

Винятки ('opt out')

- **Данія** не бере участі у прийнятті Радою актів відповідно до Розділу V ДФЄС (Протокол 22). Тим не менше, з 2001 р. вона впроваджує норми Шенгенського ассуіс на міждержавній основі.
- **Ірландія** бере участь у прийнятті та застосуванні конкретних заходів лише після рішення про бажання взяти участь (Протокол № 21).

4. Правові засади простору безпеки

- 24.02.2010 р. Рада з питань співробітництва у сфері юстиції та внутрішніх справ – «*Стратегія внутрішньої безпеки для ЄС*»:

Вона «не націлена на створення нових компетенцій, а на інтегрування існуючих стратегій та концептуальних підходів».

- Концепція внутрішньої безпеки – об'єднує різні напрями діяльності ЄС та співробітництва держав-членів у цілях реагування на основні та інші загрози, що прямо впливають на життя, безпеку та добробут громадян ЄС, включаючи природні та спричинені людиною катастрофи (пожежі, повені, урагани, ДТП).
- Стратегія пропонує **Модель Європейської безпеки**, що базується на принципах: поваги до прав людини, верховенства права та приватності; захисту усіх громадян, відкритості та підзвітності політик у безпековій сфері, діалогу, солідарності та взаємній довірі.

Співпраця правоохоронних органів

- **П.1 ст. 87 ДФЄС:** *«Союз розвиває поліцейське співробітництво, до участі в якому залучаються компетентні органи усіх держав-членів, включаючи поліцію, митницю та інші спеціалізовані каральні служби у сферах попередження чи виявлення кримінальних правопорушень і проведення щодо них розслідувань».*

29.05.2000 р. Рада – Акт «Про запровадження, відповідно до ст. 34 ДЄС, Конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах між державами-членами ЄС».

- Закріплює порядок та механізм запитів щодо надання взаємної допомоги у кримінальних справах компетентними органами держав-членів, а також специфічні форми надання такої допомоги.
- Створення спільних слідчих команд.

Рішення Ради 2008/617

- Загальні правила співробітництва спеціальних підрозділів втручання у кризових ситуаціях.
- Надання допомоги — у формі оснащення, експертизи чи виконання операцій підтримувального характеру на території запитуючої держави-члена.

Протидія транскордонній злочинності в Євросоюзі

складається із декількох блоків правових норм, які набули розвитку у значному вторинному законодавстві ЄС: 1

- **норми, що регулюють протидію тероризму:** *Директива (ЄС) 2017/541* Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2017 року про боротьбу з тероризмом.
- **норми, що регулюють боротьбу із торгівлею людьми.** У цій сфері в 2011 р. було прийнято *Директиву 2011/36* Європейського Парламенту та Ради про запобігання та боротьбу із торгівлею людьми та захист її жертв, яка замінила Рамкове рішення Ради 2002/629/JHA.
- **норми, що регулюють діяльність, спрямовану проти незаконної торгівлі зброєю:** *Регламент 258/2012* Європейського Парламенту та Ради про виконання статті 10 Протоколу ООН проти незаконного виробництва та торгівлю вогнепальною зброєю, її частинами та компонентами, амуніцією, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної злочинності, та який запроваджує дозвільний порядок експорту, імпорту та транзиту вогнепальної зброї, її частин та компонентів та амуніції, *Директива 2008/51* Європейського Парламенту та Ради, яка доповнює Директиву Ради 91/477 про контроль за купівлею та володінням зброєю, *Спільна позиція Ради 2008/944/CFSP*, що визначає загальні правила, які регулюють контроль за експортом військових технологій та обладнання, *Директива 2009/43*, яка спрощує умови та порядок передачі продукції, пов'язаної із обороною, в межах Співтовариства;

Протидія транскордонній злочинності в Євросоюзі складається із декількох блоків правових норм, які набули розвитку у значному вторинному законодавстві ЄС: 2

- **норми щодо заборони сексуальної експлуатації жінок та дітей:** *Директива 2011/92* про боротьбу із сексуальним насильством та сексуальною експлуатацією дітей, а також дитячою порнографією, що замінює Рамкове рішення Ради 2004/68/JHA;
- **норми, спрямовані на боротьбу із незаконним обігом наркотичних засобів:** *Рамкове рішення 2004/757/JHA*, що встановлює мінімальні правила стосовно складових елементів злочинів та санкцій у сфері незаконного обігу наркотичних речовин;
- **норм щодо відмивання грошей:** *Директива (ЄС) 2018/1673* про боротьбу з відмиванням грошей за кримінальним законодавством, *Директива 2015/849* про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму, *Рамкове рішення Ради 2001/500/JHA* про боротьбу із відмиванням коштів, ідентифікацію, відстеження, заморожування, арешт та конфіскацію коштів і доходів, отриманих злочинним шляхом;

Протидія транскордонній злочинності в Євросоюзі

складається із декількох блоків правових норм, які набули розвитку у значному вторинному законодавстві ЄС: 3

- **норми стосовно протидії корупції:** *Рамкове рішення Ради 2003/568/ЈНА* про боротьбу з корупцією в приватному секторі;
- **заходи щодо боротьби із підробкою платіжних засобів:** *Директива 2014/62* про кримінально-правовий захист євро та інших грошових знаків від підробки, яка скасувала Рамкове рішення 2000/383/ЈНА, *Директива (ЄС) 2019/713* Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про боротьбу з шахрайством та підробкою безготівкових платіжних засобів;
- **нормативно-правові акти щодо боротьби із кіберзлочинністю:** *Директива 2013/40* Європейського Парламенту та Ради про атаки проти інформаційних систем, яка замінює Рамкове Рішення Ради 2005/222/ЈНА та *Директива 2016/1148* Європейського Парламенту та Ради стосовно заходів забезпечення високого загального рівня мережевої та інформаційної безпеки (МІБ) на території Союзу;
- **заходи щодо активізації діяльності стосовно протидії організованій злочинності:** *Рамкове рішення 2008/841/ЈНА* про боротьбу із організованою злочинністю.

Законодавчі інструменти щодо покращення обміну інформацією між органами поліції держав-членів ЄС.

- **Рішення Ради 2008/615** – прискорення транскордонного співробітництва між поліцейськими та судовими органами держав-членів щодо боротьби з тероризмом та транскордонною злочинністю. (обмін інформацією – автоматичний доступ до ДНК людини, відбитків пальців, національних даних реєстрації автомобілів, даних щодо терористичних операцій), а також інші заходи посилення транскордонного співробітництва поліції (спільний патруль, здійснення спільних операцій).
- **Рамкове рішення Ради 2006/960** про спрощення обміну інформацією та розвідданими між правоохоронними органами держав-членів Європейського Союзу

5. Правовий режим простору юстиції

Співробітництво
органів юстиції у
кримінальних справах;

Співробітництво
органів юстиції у
цивільних справах.

СПІВРОБІТНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ: 1

Поступова ліквідація прикордонного контролю в межах ЄС значно сприяла вільному пересуванню громадян ЄС, але також полегшувала злочинцям транснаціональну діяльність. Для вирішення проблеми транскордонної злочинності ПСБЮ передбачає заходи щодо сприяння судовій співпраці між державами-членами у кримінальних справах.

Відправною точкою є принцип взаємного визнання.

- **Взаємна правова допомога** – *Конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах між державами-членами ЄС (Акт Ради від 29.05.2000 р.)* – створення спільних команд+захист особистих даних;
- **Обмін інформацією щодо національних кримінальних записів** – *Рамкове рішення Ради 2009/315/JHA від 26.02.2009 р. про організацію та зміст обміну інформацією, вилученою із національного реєстру вироків у кримінальних справах, між державами-членами;*

Співробітництво національних судів у кримінальних справах: 2

- **Екстрадиція** – Рамкове рішення 2002/584 від про Європейський ордер про арешт та процедури передачі між державами-членами:
 - ✓ термін «екстрадиція» (*extradition*) замінено терміном «передача» (*surrender*);
 - ✓ Європейський ордер про арешт – судове рішення, прийняте органами правосуддя держави-члена в цілях арешту та передачі іншою державою-членом запитуваної особи для здійснення кримінального переслідування чи виконання вироку про позбавлення волі, або ордеру на арешт.
 - ✓ Процедура передачі ЄОА є простою – безпосередньо між судовими органами видачі та виконання ордеру.
 - ✓ Директива 2013/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22.12.2013 р. про право на доступ до адвоката у кримінальному провадженні та під час провадження європейського ордеру на арешт, а також про право інформування третьої сторони про позбавлення волі а також спілкуватися з третіми особами та консульськими органами під час позбавлення волі

Співробітництво національних судів у кримінальних справах: 3

- **Проведення розслідування** - Директива 2014/41/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3.04.2014 р. щодо Європейського ордеру на проведення розслідування у кримінальних справах (створює загальну систему, яка дозволяє державам-членам ЄС отримувати докази в інших державах-членах ЄС щодо кримінальних справ, які стосуються більш ніж однієї держави-члена).
- **Наглядові заходи** - Рамкове рішення Ради 2009/829 від 23 жовтня 2009 року про застосування між державами-членами Європейського Союзу принципу взаємного визнання рішень про наглядові заходи як альтернативу тимчасовому затриманню (спрошує нагляд за підсудною особою у державі іншій, ніж та, в якій розглядається справа).

Співробітництво національних судів у кримінальних справах: 4

- **Взаємне визнання судових рішень у кримінальних справах** - *Рамкове рішення Ради 2008/909* від 27.11.2008 р. про застосування принципу взаємного визнання до судових рішень у кримінальних справах, що передбачають покарання у вигляді позбавлення волі або заходи, пов'язані з позбавленням волі з метою їх виконання в Європейському Союзі (система передачі судових рішень між спеціально визначеними компетентними органами держав-членів, які беруть участь в передачі засудженої особи).
- **Врахування попередніх вироків** - *Рамкове рішення Ради 2008/675* від 24.07.2008 р. про врахування судимостей у державах-членах Європейського Союзу під час нових кримінальних проваджень

СПІВРОБІТНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ: 1

Діяльність ЄС у галузі судової співпраці у цивільних справах спрямована насамперед на досягнення таких цілей:

- ✓ Забезпечити високий ступінь правової визначеності громадян у транскордонних відносинах, що регулюються цивільним законодавством;
 - ✓ Гарантувати громадянам легкий та ефективний доступ до цивільного правосуддя для врегулювання транскордонних суперечок;
 - ✓ Спростити інструменти транскордонного співробітництва між національними судами, які мають юрисдикцію з цивільних справ;
 - ✓ Сприяння підготовці представників судової влади та персоналу судових оргнів.
-
- Кожен законодавчий акт, що готується, повинен бути направлений національним парламентам (ст. 12 ДЕС). Крім того, національні парламенти мають право заперечувати проти рішень щодо певних аспектів сімейного законодавства з транскордонними наслідками. Такі рішення можуть прийматися за звичайною законодавчою процедурою, якщо жоден національний парламент не виступає проти них (стаття 81 (3) (3) ДФЕС).

Співробітництво національних судів у цивільних справах: 2

➤ **Визначення компетентного суду; визнання та виконання рішень та рішень у позасудових справах :**

- ✓ *Регламент 1215/2012 Ради ЄС про юрисдикцію, визнання і виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах (Брюссель I) – (Цей Регламент має на меті гармонізувати норми колізійної юрисдикції в державах-членах та спростити та пришвидшити визнання та виконання рішень у цивільних та комерційних справах).*
- ✓ *Регламент Ради (ЄС) 2019/1111 про юрисдикцію, визнання та введення у виконання судових рішень за сімейними справами та справами щодо відповідальності батьків та щодо міжнародного викрадення дітей ((Брюссель IIa)*
- ✓ *Регламент Ради (ЄС) 4/2009 про юрисдикцію, чинне законодавство, визнання та виконання рішень та співпрацю у справах, що стосуються аліментних зобов'язань*
- ✓ *Регламент (ЄС) 805/2004 про створення Європейського наказу про виконання безспornих вимог*
- *Регламент (ЄС) № 650/2012 про юрисдикцію, чинне законодавство, визнання та виконання рішень, а також про прийняття та виконання нотаріальних актів у справах спадкування та про створення Європейського свідоцтва спадкування*

Співробітництво національних судів у цивільних справах: 3

- **Гармонізація колізійних норм** - на рівні ЄС було прийнято низку інструментів для вирішення найважливіших питань, що стосуються міжнародного приватного права:
 - ✓ Регламент (ЄС) 593/2008 про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань ("*Рим I*")
 - ✓ Регламент (ЄС) 864/2007 щодо права, яке підлягає застосуванню до позадоговірних зобов'язань ("*Рим II*")
 - ✓ Регламент Ради 1259/2010 про розширення співпраці в галузі права, що застосовується до розірвання шлюбу і судового розлучення подружжя

Співробітництво національних судів у цивільних справах: 4

➤ **Сприяння доступу до правосуддя:**

- ✓ *Директива Ради 2003/8/ЄС* щодо покращення доступу до правосуддя у транскордонних спорах шляхом встановлення мінімальних загальних правил щодо правової допомоги для таких спорів (Мета директиви - гарантувати "адекватний" рівень правової допомоги у транскордонних спорах особам, які не мають достатніх ресурсів. З метою полегшення та ефективнішого доступу до правосуддя для європейських громадян та бізнесу, Європейський Союз запровадив загальні процедурні правила для спрощених та прискорених транскордонних судових процесів щодо суперечок з невеликою сумою позову та транскордонного стягнення беззаперечних грошових вимог по всьому Європейському Союзу).
- ✓ *Регламент (ЄС) 861/2007* про заснування європейської процедури врегулювання суперечок з невеликою сумою позову
- ✓ *Регламент 1896/2006* про Європейський наказ на оплату
- ✓ *Директива 2008/52/ЄС* деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах

Співробітництво національних судів у цивільних справах: 5

➤ Інструменти транскордонної співпраці між національними цивільними судами:

- ✓ *Регламент (ЄС) 2020/1784 від 25.11.2020 р. про вручення в державах-членах судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах (має на меті спростити та пришвидшити передачу судових та позасудових документів між державами-членами, а отже, підвищити ефективність та швидкість судових процедур)*
- ✓ *Регламент (ЄС) 2020/1783 від 25.11.2020 р. про співпрацю між судами держав-членів у збиранні доказів у цивільних або комерційних справах (має на меті спростити та пришвидшити співпрацю між судами різних держав-членів у збиранні доказів у цивільних або комерційних справах)*

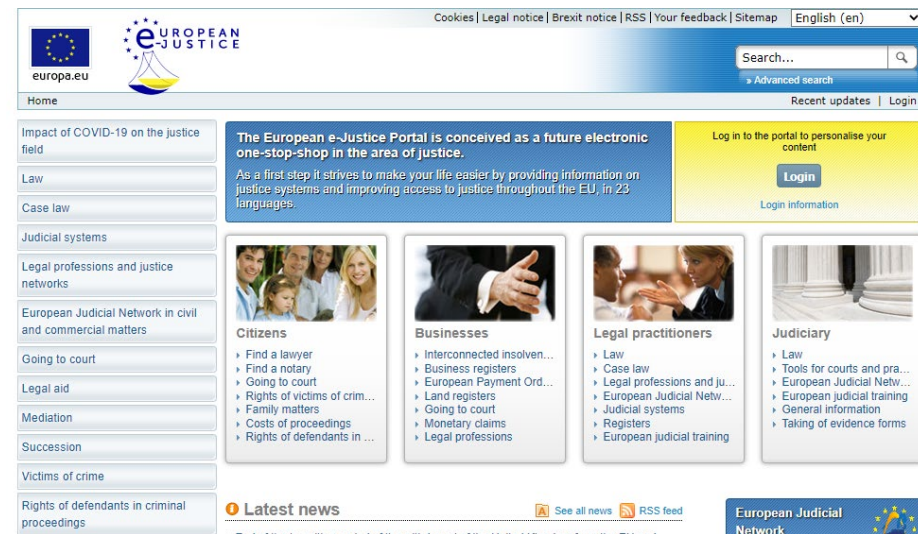
Для вдосконалення, спрощення та прискорення судової співпраці між державами-членами та сприяння доступу до правосуддя для громадян, які беруть участь у транскордонних суперечках, запроваджена **Європейська судова мережа з цивільних та комерційних справ**.

- *Рішення Ради 2001/470* про створення Європейської судової мережі з цивільних та комерційних справ.
- Мережа складається з контактних пунктів, призначених державами-членами, центральних органів влади, передбачених деякими документами ЄС, магістратів зв'язку та будь-яких інших органів, відповідальних за судову співпрацю між державними суб'єктами (судами та центральними органами влади).
- Рішення 2001/470 було змінено *Рішенням 568/2009* про посилення та посилення ролі Європейської судової мережі у цивільних та комерційних справах: професійні асоціації, що представляють юристів, зокрема адвокатів, нотаріусів та судових приставів, отримали право приєднатися до мережі.

Іншим засобом спрощення судової співпраці у цивільних справах є **розвиток використання інформаційно-комунікаційних технологій при здійсненні правосуддя**

- **Портал European e-Justice**, має на меті полегшити доступ громадян та підприємств до правосуддя в Європі; взаємозв'язок судових реєстрів на європейському рівні; краще використання відеоконференцій під час судового розгляду; інноваційні засоби перекладу, такі як автоматизований переклад; динамічні онлайн-форми; та європейська база даних юридичних перекладачів.
- **Щорічний EU Justice Scoreboard Кomicії** є інформаційним інструментом, спрямованим на допомогу ЄС та державам-членам у досягненні більш ефективного правосуддя шляхом надання об'єктивних, надійних та порівнянних даних про якість, незалежність та ефективність систем судочинства у всіх державах-членах. Такі дані необхідні для підтримки реформ у національних системах правосуддя.

6. СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ПСБЮ: *ЄВРОПЕЙСЬКЕ АГЕНТСТВО ПРИКОРДОННОЇ ТА БЕРЕГОВОЇ ОХОРОНИ (FRONTEx)*

- **Європейською прикордонною і береговою охороною (EBCG)** є Європейське агентство прикордонної та берегової охорони (EBCGA / Frontex) та національні органи влади разом узяті.
- **ЕВСГ запрацювала в жовтні 2016 року.** Це децентралізоване агентство відповідає за моніторинг зовнішніх кордонів ЄС та разом з державами-членами, виявляє та усуває будь-які потенційні загрози безпеці зовнішнім кордонам ЄС.
- У листопаді 2019 року Агентство було наділено новим мандатом та власним бюджетом та повноваженнями захищати зовнішні кордони, ефективніше здійснювати повернення нелегальних мігрантів та співпрацювати з країнами, що не входять до ЄС.
- Центральним елементом цього Агентства має стати постійний корпус 10 тис. прикордонників з виконавчими повноваженнями для підтримки держав-членів у будь-який час.
- Воно також матиме сильніший мандат на повернення та тісніше співпрацюватиме з країнами, що не входять до ЄС, включаючи країни, що не є безпосередніми сусідами ЄС. Постійний корпус Європейської прикордонної та берегової охорони запрацює в повному обсязі в 2021 році і до 2024 року досягне свого повного складу 10 тис. прикордонників.

- Засноване наразі - відповідно до рішення Європейської Ради у Тампері 15 – 16 жовтня 1999 р. з метою створення постійної платформи для співробітництва органів юстиції щодо протидії найбільш тяжким транскордонним злочинам.
- Наразі **Регламент (ЄС) 2018/1727** про Агентство Європейського Союзу з питань співпраці у кримінальному судочинстві (Євроюст).
- Євроюст стимулює та вдосконалює координацію розслідувань та переслідування та співпрацю між органами держав-членів. Зокрема, це сприяє виконанню запитів про міжнародну правову допомогу та виконанню запитів про екстрадицію. Євроюст підтримує владу держав-членів будь-якими способами, щоб зробити їх розслідування та переслідування транскордонної злочинності більш ефективними.
- Євроюст може допомагати державі-члену, на її прохання, у розслідуванні та переслідуванні щодо відповідної держави-члена та не-держави-члена, якщо Євроюст та не-держава-член уклали угоду про співпрацю або якщо продемонстровано істотний інтерес.
- Євроюст охоплює ті самі види злочинів та правопорушень, за які має компетенцію Агентство Європейського Союзу з питань правоохоронного співробітництва (Європол), такі як тероризм, торгівля наркотиками, торгівля людьми, підробка, відмивання грошей, кіберзлочинність, злочинність проти власності або суспільних благ, включаючи шахрайство та корупція, кримінальні правопорушення, що зачіпають фінансові інтереси ЄС, екологічна злочинність та участь у злочинній організації. На прохання держави-члена Євроюст може також сприяти розслідуванню та переслідуванню інших видів правопорушень.

Агенство Європейського Союзу щодо співпраці органів юстиції (Євроюст)

Європейський офіс громадського прокурора (ЄОГП)

- Регламент Ради (ЄС) 2017/1939 від 12 жовтня 2017 року, що запроваджує посилену співпрацю щодо створення Європейського офісу громадського прокурора (ЄОГП), діє з 20 листопада 2017 року.
- ЄОГП має стати незалежним офісом, відповідальним за розслідування, переслідування та здійснення правосуддя за злочини проти бюджету ЄС, такі як шахрайство, корупція або транскордонне шахрайство з ПДВ на суму понад 10 мільйонів євро. Список злочинів може бути розширений у майбутньому, включаючи, наприклад, тероризм.
- Парламент та Рада за спільною згодою призначили першого європейського головного прокурора Лауру Кодруцу Кевесі терміном на 7 років, що не підлягає поновленню.
- На сьогодні 22 держави-члени приєдналися до ЄОГП, і ті нечисленні держави-члени, які в даний час не беруть участі, можуть вступити в будь-який час. Центральний офіс ЄПЗО знаходиться в Люксембурзі, а також офіси Головного прокурора та Колегії прокурорів усіх держав-учасниць. Вони керуватимуть повсякденне розслідування кримінальних справ, яке проводять делеговані прокурори.
- Дата, коли ЄОГП покладе на себе слідчі та прокурорські завдання, буде встановлена Комісією на основі пропозиції, яка буде внесена Європейським головним прокурором після створення ЄОГП. Триває робота в декількох напрямках, з метою якнайшвидшого створення ЄОГП та функціонування.

Європейське поліцейське відомство – Європол.

- Європол - це агенство, основною метою якої є зробити Європу безпечнішою. Він підтримує держави-члени ЄС у боротьбі з тероризмом, кіберзлочинністю та іншими серйозними та організованими формами злочинності. Європол також співпрацює з багатьма країнами-партнерами, що не входять до ЄС, та міжнародними організаціями. Європол служить центром підтримки правоохоронних операцій та центром інформації про злочинну діяльність.
- На сьогодні правовою основою функціонування Європолу є ст. 88 ДФЄС
- Європол створив кілька спеціалізованих підрозділів для реагування на такі загрози:
 - ✓ *Європейський центр з кіберзлочинності* для посилення реагування правоохоронних органів на кіберзлочинність в ЄС і тим самим допоможе захистити європейських громадян, бізнес та уряди від Інтернет-злочинів;
 - ✓ *Європейський центр з контрабанди мігрантів* для підтримки держав-членів ЄС у націлюванні та ліквідації складних та складних кримінальних мереж, що беруть участь у контрабанді мігрантів;
 - ✓ *Європейський центр боротьби з тероризмом* - це операційний центр та центр експертних знань, що відображає зростаючу потребу ЄС у посиленні своєї реакції на терор;
 - ✓ *Координована коаліція щодо злочинів у сфері інтелектуальної власності* забезпечує оперативну та технічну підтримку правоохоронних органів та інших партнерів;
 - ✓ *Європейський центр фінансової та економічної злочинності* - це оперативна платформа для підтримки держав-членів у триваючих справах у сферах фінансової та економічної злочинності;
 - ✓ *FIU.net* - це децентралізована та досконала комп'ютерна мережа, що підтримує підрозділи фінансової розвідки в ЄС у боротьбі з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму;
 - ✓ *Інтернет-реферальний підрозділ ЄС (EU IRU)* виявляє та досліджує шкідливий вміст в Інтернеті та соціальних мережах.
- Європол був створений відповідно до Регламенту про Європол. Він базується в Гаазі, Нідерланди.

Європейське бюро з боротьби із шахрайством (OLAF)

- 1999 р. - Засноване в рамках Європейської комісії для боротьби з шахрайством при виконанні програм і політики Європейського союзу. Бюро є незалежною організацією, що працює з національними агентствами по боротьбі з шахрайством і корупцією.
- ОЛАФ має право вивчати адміністративну діяльність та фінансування будь-якої інституції чи органу ЄС.
- ОЛАФ керується в своїй діяльності правилами, визначеними міжінституційною угодою, що уклали між собою Комісія, Парламент і Рада 25 травня 1999 року.
- Шахрайство і зловживання бюджетом ЄС на рівні ЄС належить до юрисдикції ОЛАФ, те саме на рівні держав-членів належить до юрисдикції Прокуратури Європейського Союзу.

7.

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ГАЛУЗІ ПСБЮ

- Розділ III Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, у якому визначені основні напрямки взаємодії сторін.

Важливою метою співробітництва визначено утвердження верховенства права та зміцнення відповідних інституцій, зокрема у сфері правоохоронної діяльності та встановлення правосуддя, зміцнення судової системи, гарантування її незалежності та неупередженості. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки відбувається на основі принципів поваги до прав людини та основоположних свобод.

- Положеннями розділу передбачається поглиблення співпраці у сфері міграції, взаємодія з метою боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, організованою злочинністю, а також розвиток співробітництва у сфері надання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах. Важлива увага приділяється забезпеченню мобільності громадян і запровадженню безвізового режиму для громадян України.
- Особливістю розділу III Угоди про асоціацію є відсутність додатків і прямої прив'язки його положень до відповідних актів і регуляцій Європейського Союзу. Відповідні положення є дуже широкими і часто співвідносяться не стільки з актами ЄС, скільки з рамковими міжнародними документами Ради Європи, ООН та іншими, тому залишають значний простір для інтерпретацій. Т
- Розділ охоплює ряд питань сектору «Верховенство права, повага прав людини і основоположних свобод», а саме: «Реформа органів правопорядку та судової системи», «Захист персональних даних», «Протидія дискримінації та захист прав людини», «Співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами», «Рух осіб», «Співробітництво у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин» та «Боротьба зі злочинністю та корупцією, правове співробітництво».

На 2020 рік суттєву частину зобов'язань у рамках розділу III перенесено до українського законодавства. ([Звіт: УКРАЇНА ТА УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ 2014—2019](#))

- Досягнуто прогресу за багатьма напрямками, причому певну частину зобов'язань розділу було імплементовано у рамках Плану дій з візової лібералізації, впровадження якого почалося ще до підписання Угоди про асоціацію. Зокрема, впроваджено багато прогресивних норм у сфері захисту прав людини, протидії дискримінації та верховенства права.
- Успішною є імплементація за напрямками управління міграцією та кордонами. Наприклад, запрацювала система виробництва біометричних документів. Попри це, потрібна подальша серйозна робота у сфері захисту прав людини, захисту персональних даних, співпраці у сфері протидії злочинності та корупції.
- За останні п'ять років на законодавчому рівні досягнуто значного прогресу у прийнятті нового законодавства для зміцнення судової влади, органів правопорядку та створення системи органів із запобігання та протидії корупції.
- Однак рівень імплементації цього законодавства не свідчить про досягнення цілей співробітництва України та ЄС та виконання відповідних зобов'язань.

Діалог між Україною та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки

- Основний робочий орган - *Підкомітет з питань свободи, безпеки та юстиції Комітету асоціації Україна – ЄС*, який проводить свої засідання щороку.
- В рамках засідань аналізувався стан реалізації Плану дій з лібералізації візового режиму, обговорювалися питання боротьби зі злочинністю та корупцією, реформи судової системи, системи органів прокуратури та правоохоронних органів, правового співробітництва, захисту персональних даних, міграції, притулку та управління кордонами, боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів тощо.
- Активний діалог у сфері ЮСБ відбувається як на високому політичному, так і на експертному рівні.

Безвізовий режим

- 18.06.2007 р. Україна та ЄС підписали *Угоду про спрощення оформлення віз* та *Угоду про реадмісію осіб*. 23.07.2012 р. була підписана Угода про внесення змін до Угоди між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз, яка набрала чинності 1 липня 2013 року.
- 29.10.2008 р. було започатковано *безвізовий діалог Україна - ЄС*. У ході Саміту Україна - ЄС 22.11.2010 р. в Брюсселі Україні було надано *План дій лібералізації візового режиму для короткотермінових поїздок громадян України до ЄС*.
- 17.05. 2017 р. під час урочистої церемонії в Європейському Парламенті у м. Страсбург за участі Президента України Президент Європарламенту та представник Мальтійського Головування в Раді ЄС підписали *законодавче рішення про лібералізацію ЄС візового режиму для України*, яке було офіційно опубліковане 22.05.2017 р.
- **Безвізовий режим між Україною та ЄС вступив в дію 11 червня 2017 року.**

Співробітництво з окремими Агентствами

- З метою посилення співпраці з управління кордонами 11.06.2007 р. було підписано *Робочі домовленості між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Агенцією ЄС FRONTEX*.
- Продовжується співробітництво з *Місією ЄС EUBAM* з надання прикордонної допомоги Україні та Молдові.
- Триває практична співпраця між *ЄВРОПОЛом* та Міністерством внутрішніх справ України, а також між *Європейським моніторинговим центром з наркотиків та наркотичної залежності* та Міністерством охорони здоров'я України.
- 14.12.2016 р. підписано *Угоду про стратегічне і оперативне співробітництво між Україною та ЄВРОПОЛом*.
- 27.06.2016 р. підписано *Угоду про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції (Євроюст)*.
- 19.10. 2016 р. було підписано *Угоду про співробітництво між Національним антикорупційним бюро України (НАБУ) і Європейським бюро з боротьби з шахрайством (OLAF)*. Документ укладений на виконання Угоди про Асоціацію України з ЄС та покликаний скоординувати зусилля у боротьбі з корупцією та шахрайством.
- 12.02.2021 р. Офіс генерального прокурора України і Європейське бюро з боротьби з шахрайством (OLAF) підписали *угоду про адміністративну співпрацю, спрямовану на захист фінансових інтересів Євросоюзу від шахрайства та інших незаконних дій*. Угода дозволяє Офісу генпрокурора та OLAF ефективніше обмінюватися інформацією, дотримуючись правил щодо конфіденційності та захисту даних.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ